

OCENJEVANJE ZNANJA UČENCEV S POSEBNIMI POTREBAMI

Državna konferenca OCENJEVANJE ZNANJA učencev in dijakov s PP

Koper 2010

Amelija Mozetič Hussu

mag. Marko Strle

Center za korekcijo sluha in govora Portorož, Slovenija

Ocenjevanje in vrednotenje

- ▶ Splošna pravila ocenjevanje znanja urejata Pravilnik o preverjanju in ocenjevanju znanja ter napredovanja učencev v OŠ in Pravilnik o ocenjevanju znanja v poklicnem in srednjem strokovnem izobraževanju.
- ▶ Kljub pravilnikom so učitelji pogosto prepuščeni lastni iznajdljivosti in lastnemu presojanju ocenjevanja znanja učencev s posebnimi potrebami. Velja mnenje, da naj bo, ob upoštevanju učenčevih specifičnih potreb in zmožnosti, ocenjevanje enako kot za druge otroke. Pri tem pa mora učitelj biti pozoren na to, da učenec razume zastavljena vprašanja bodisi pisna bodisi ustna.

Ocenjevanje in vrednotenje

- ▶ Pri delu z učenci s posebnimi potrebami moramo učenca najprej dobro spoznati, potem pripravimo individualiziran program zanj. Torej vrednotimo učenčeve zmožnosti preden začnemo z učenjem. Zanimajo pa nas pa tudi primanjkljaji in vzroki odstopanj. Ugotavljamo torej stanje odstopanja na nekem področju ne z namenom ocenjevanja, pač pa z namenom kompenzacije primanjkljaja.

Ocenjevanje učencev s posebnimi potrebami

- ▶ **Diagnostično ocenjevanje** je pogosto omenjano s formativnim ali sprotnim ocenjevanjem, ki se pojavlja pred ali med poukom in ima dva osnovna cilja: usmerjati učitelja pri načrtovanju in pomagati učencem pri določanju področij na katerih morajo delati več (Woolfolk 2002).
- ▶ Pri individualnem delu ali izvajanju dodatne strokovne pomoči je možno otroka **osveščati** o napredku in o težavah, skupaj načrtovati in ga navajati na **samoevalvacijo**. Posebej pomembno je, da z otrokom tudi skupaj načrtujemo. Ugotavljamo, kaj je tisto, na kar lahko vplivamo in kaj je tisto, ki je stalna posledica hibe.
- ▶ Zelo pomembne so **povratne informacije**, posebej tiste, ki povedo pozitivno informacijo; torej kaj smo dosegli in ne česa nismo.
- ▶ Otroci s posebnimi potrebami so pogosto v kroničnem neuspehu, sploh, ko posebne potrebe niso pravočasno ugotovljene. Pomagati jim moramo s prilagoditvami in učenjem strategij za samopomoč.

Cilji raziskovalne naloge

- ▶ Z raziskovalno nalogo želimo pridobiti vpogled v obstoječo problematiko ocenjevanja otrok s PP.
 - Ugotoviti različne načine ocenjevanja učencev s posebnimi potrebami v izobraževalnem programu s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo.
 - Ugotoviti probleme v ocenjevanju znanja učencev s posebnimi potrebami vključenih v izobraževalni program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo.
 - Spoznati posamezne primere dobre prakse in jih posredovati naprej.

Vzorec

- ▶ Odgovarjali so učitelji različnih osnovnih in srednjih šol po Sloveniji. 249 osnovnošolskih (74,3%) in 86 srednješolskih učiteljev (25,7%), skupno 335 učiteljev.
- ▶ Večina poučuje področje jezika (32,2%), razredni pouk (18,8%) in matematiko (14,9%).

Anketni vprašalnik

- ▶ *13 trditev s štiristopenjsko ocenjevalno lestvico (nikoli, včasih, večinoma, vedno)*
- ▶ *5 vprašanj objektivnega tipa z možnostjo dopolnjevanja*
- ▶ *4 vprašanja odprtega tipa*

- ▶ Vprašanja in trditve se nanašajo na način in dileme ocenjevanja, priprave nalog, motiviranja, na kriterije in mnenje o poznavanju učencev s posebnimi potrebami. Vprašanja odprtega tipa spodbujajo učitelje, da povedo, katere prilagoditve so v praksi najpogostejše, da zabeležijo svoje dragocene izkušnje pri reševanju konfliktov in težav v zvezi z oceno, ter predlagajo, na kateri način, bi problematiko ocenjevanja znanja otrok s PP želeli reševati.

Rezultati

- ▶ Učitelji zelo pogosto **seznanijo učence z merili** po katerih preverjajo znanje. S tem je učencem omogočeno, da se pri učenju organizirajo in potrudijo toliko, da dosežejo zelen rezultat. Za večino predmetov **jasno postavljeni minimalni standardi**, torej meja ki ločuje uspešno od neuspešnega. Povzamemo tudi, da so učitelji precej **suvereni v ocenjevanju**, saj so visoko vrednotili tudi trditev, da za vse učence veljajo enaki kriteriji.
- ▶ Za učence s PP **pripravljajo razumljive in nedvoumne naloge**.
- ▶ Pri ocenjevanju večinoma **dopuščajo napake, ki izhajajo iz učenčeve motnje**, ovire ali primanjkljaja. Menijo, da z znanjem, ki ga imajo, večinoma suvereno ocenjujejo učence s PP, vendar si kljub temu **želijo še izobraževanj, primerov dobre prakse in nasvetov**.

Vodila pri ocenjevanju

- ▶ Približno četrtnina učiteljev pri učencih spodbuja samoevalvacijo (26,9%) in kritično presojanje (23,6%), saj pri ustni oceni poleg kriterijev upošteva bodisi mnenje učenca o lastnem znanju bodisi mnenje sošolcev.
- ▶ Nekateri so poudarjali, da pri ustni oceni upoštevajo individualne posebnosti učenca, specifične težave, redki celo okoliščine in domače razmere.
- ▶ Nekaj učiteljev upošteva pri oceni tudi učenčev trud in sodelovanje med poukom.

-
- ▶ K sodelovanju najpogosteje pritegnejo učence tako, da jim predstavijo uporabnost in pomen obravnavane snovi (51,3%).
 - ▶ Več kot tretjina učiteljev (36,4%) pa ob obravnavani snovi izraža svoje navdušenje.
 - ▶ Le dobra desetina učiteljev (11,6%) načrtuje učne ure skupaj z učenci.
 - ▶ Nekaj učiteljev pa je pripisalo, da se poslužujejo zanimivih in pestrih razlag in oblik dela (vaje, skupinsko delo), pa tudi spodbud in pohval.
-

Dileme glede na vrsto motenj in primanjkljajev

- ▶ Najmanj dilem imajo učitelji pri ocenjevanju gluhih naglušnih, (11,9%), gibalno oviranih otrok (3,6%), slepih in slabovidnih (2,7%).
- ▶ Učitelji imajo največ dilem pri ocenjevanju učencev s šibko pozornostjo (27,2%). Ti učenci imajo najpogosteje težave s sprejemanjem in pomnjenjem informacij, nalog ne dokončajo, zadolžitve izpolnjujejo pomanjkljivo.
- ▶ Petina učiteljev ima težave pri ocenjevanju učencev z govorno jezikovnimi motnjami (17,6%) in motnjami branja in pisanja (25,4%) . Mogoče so dileme zaradi težav pri presojanju ali je napaka specifična ali je odraz neznanja.
- ▶ Dileme imajo tudi z ocenjevanjem učencev, ki kažejo težave v vedenju (20,3%). Ta skupina učencev dela učitelju težave že med poukom, saj jih je potrebno pridobiti za sodelovanje in preusmerjati pozornost na pouk tudi pri ostalih učencih.

-
- ▶ Pri ocenjevanju učenca s PP se učitelji najpogosteje posvetujejo z izvajalci DSP(57%) in s šolsko svetovalno službo (46,9%). To je razumljivo, saj ravno ti strokovni delavci najbolj poznajo učenčeva močna in šibka področja, lahko opredelijo ali je napaka specifična ali posledica neznanja.
 - ▶ Tretjina učiteljev prosi za pomoč učenčevega razrednika(32,5%), ki je nosilec individualiziranega programa, kjer so zapisane prilagoditve in posebnosti.
 - ▶ Slaba tretjina (29%) pa se posvetuje s sodelavcem, učiteljem istega predmeta.
-
-

-
- ▶ Učitelji najtežje ocenjujejo naloge, kjer se učenci veliko pisno izražajo (prosti spis, esej, vprašanja odprtega tipa). Tudi ustno ocenjevanje jim je med težjimi nalogami.
 - ▶ Najpogosteje je upoštevana **časovna prilagoditev** bodisi pri ustnem bodisi pri pisnem ocenjevanju. Učitelji pogosto tudi prilagodijo **obliko testa** glede na posebnosti učenca s PP, naloge so pregledno napisane, dovolj je prostora za odgovor, **izložijo naloge**, ki jih učenec zaradi svojih težav nikakor ne more opraviti (npr. določanje naglasov za gluhega učenca). Veliko pozornost posvečajo **podajanju navodil**. Testi so pogosto prilagojeni in vsebujejo naloge za doseganje **minimalnih ciljev**. Več učiteljev posreduje učencem **nabor možnih nalog in vprašanj**, da se učenci pri ocenjevanju počutijo bolj gotove.
-
-

-
- ▶ Pogosto starši otroka s PP porabijo veliko svojega časa za pomoč otroku pri učenju. Zdi se jim, da otrok doma zna, zato niso zadovoljni z nižjo oceno. Ob pritožbah se večina učiteljev s starši pogovori, pojasni kriterije, poudari dosežke in pomen zastavljenih ciljev.
 - ▶ Še bolje je, da so cilji, prilagoditve in način ocenjevanja natančno določeni in predstavljeni staršem že pred ocenjevanjem, pri predstavitvi individualiziranega programa na primer.

Zaključek

- ▶ Ocenjevanje učencev s posebnimi potrebami je **pogosta tema** na konferencah in na sestankih strokovnih skupin.
- ▶ Za področje ocenjevanja otrok s posebnimi potrebami je **malo teoretične podlage**, zato so izkušnje učiteljev toliko bolj pomembne.
- ▶ Učitelji se zavedajo pomena **timskega sodelovanja** in **pogostejših izmenjav mnenj**. Poudarjajo tudi pomen **jasno zastavljenih minimalnih ciljev, poenotenih kriterijev** in **jasnih navodil**.
- ▶ Pomembno je **upoštevanje prilagoditev in spreminjanje obsega le teh** glede na napredek in potrebe učenca.
- ▶ Vedenje o tem kaj je za učenca najboljše, pridobimo z **izobraževanjem**, s **stalnim strokovnim spopolnjevanjem**, z **izmenjavo izkušenj** in **poznavanjem primerov dobre prakse**. To je najprimernejši način, s katerim lahko omilimo negotovost učiteljev tako pri poučevanju, kot tudi pri ocenjevanju, učenecem pa omogočimo priložnost, da bo njihova ocena vedno utemeljena.

Hvala.

marko.strle@guest.arnes.si

amelija.mozetic-hussu@guest.arnes.si